

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1940 kl. 3 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, angående utredning om praktiska åtgärder i syfte att tillgodogöra samhället och det produktiva livet de partiellt arbetsförs arbetskraft.

I en inom riksdagens andra kammare väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion har herr *Persson* i Falla m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t vid lämplig tidpunkt i huvudsaklig överensstämmelse med här angivna riktlinjer måtte igångsätta en utredning om de praktiska åtgärder, som äro ägnade att i framtiden tillgodogöra samhället och det produktiva livet de partiellt arbetsförs arbetskraft.

Inom första kammaren ha av herrar *Andrén* och *Tamm* väckts en med förevarande motion likalydande motion, nr 121.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning begärt och erhållit utlåtande över motionen från Kungl. Socialstyrelsen, Kungl. Pensionsstyrelsen. Därjämte har utskottet berett Landsorganisationen, Svenska Arbetsgivareföreningen, Statstjänarkartellen och Trafiktjänstemännens Riksförbund tillfälle att yttra sig över motionen, och ha samtliga dessa sammanslutningar till utskottet inkommit med utlåtanden i frågan.

Socialstyrelsen betonar först, att det i motionen berörda problemet är synnerligen betydelsefullt. Det bör ligga i samhällets intresse, att så stor del som möjligt av dess medlemmar deltaga i produktionen. Detta kommer i framtiden med hänsyn till de äldre åldersklassernas relativt ökade storlek att bli av ännu större vikt än tidigare. — Möjligheten för den partiella arbetskraften att vinna anställning är till betydande del ett löneproblem. I den mån de partiellt arbetsföra äro villiga att på grund av sin lägre arbetseffektivitet nöja sig med lägre lön, blir möjligheten för dem att tagas i anspråk på arbetsmarknaden så mycket större. *Socialstyrelsen* menar, att kollektivavtalen ha bestämmelser, som försvåra en sådan anpassning, *Socialstyrelsen* anser, att den i motionen väckta frågan skall komma att kräva ingående utredningar, därest man skall nå fram till praktiskt realiserbara åtgärder på förevarande område, och att

det med hänsyn till rådande krisförhållanden är mindre ändamålsenligt att nu påbörja den begärda utredningen. I ett särskilt yttrande har byråchefen Bergström bl. a. yttrat: "Enligt min mening böra de aktuella förhållandena på arbetsmarknaden föranleda, att man, såsom ett led i de allmänna beredskapsåtgärderna på området, skyndsamt verkställer en — i övervägande mån praktiskt inriktad — utredning om lämpliga åtgärder till främjande av att partiellt arbetsför arbetskraft omedelbart får ökade möjligheter att söka sig tillträde till vår arbetsmarknad."

Pensionsstyrelsen berör i sitt yttrande de åtgärder, som av pensionsstyrelsen vidtagits för de partiellt arbetsföra — pensionsstyrelsens invaliditetsförebyggande verksamhet. Pensionsstyrelsen äger bereda sjukvård och yrkesutbildning, om det kan förutsättas, att vederbörandes arbetsförmåga skall kunna återställas eller förbättras genom lämpliga åtgärder. Pensionsstyrelsen nämner i detta sammanhang dels att om många av dem, som erhålla sjukvård, gäller det, att ett gott vårdresultat blir bestående endast om patienten efter vårdens avslutande erhåller lämpligt arbete, dels att det för närvarande är många med nedsatt arbetsförmåga, som på grund av sin ålder ej få del av någon yrkesutbildning. Ur social synpunkt synes det vara viktigt för individen att hans arbetsförmåga utnyttjas så, att han blir i tillfälle föra en tillvaro, med vilken han kan känna sig tillfredsställd. Pensionsstyrelsen tillstyrker motionen.

Landsorganisationen uttalar som sin mening, att befolkningsutvecklingen i vårt land kan komma att inom en ej alltför avlägsen framtid aktualisera de partiellt arbetsföras arbetsproblem. Landsorganisationen ställer sig skeptisk till en redan nu vidtagen utredning, men har i och för sig ingenting att erinra emot att frågan göres till föremål för utredning.

Svenska Arbetsgivareföreningen anser, att en revision av pensionsbestämmelserna i fråga om vissa i allmän tjänst anställda bör ske i lämpligt sammanhang, men att pensionsåldern för de i enskild tjänst anställda bör regleras utan ingripande från statens sida. Föreningen erinrar ock om att för de i industrien anställda arbetarna i regeln ej någon viss ålder utan den faktiska invaliditeten är avgörande för deras avgång ur arbetet. Arbetsgivareföreningen hävdar vidare, att det ej behöver vara så, att kollektivavtalen lägga hinder i vägen för anställandet av partiellt arbetsföra. Arbetsgivarna ha i regel intet emot att anställa de partiellt arbetsföra, men självfallet blott mot en lön, som svarar mot deras prestationsförmåga. Arbetsgivareföreningen omnämner så ett intressant försök att skaffa de partiellt arbetsföra sysselsättning — den i Stockholm sedan år 1937 verksamma arbetsberedningsbyrån, en arbetsförmedlingsinstitution särskilt för de partiellt arbetsföra. Arbetsgivareföreningen

hoppas, att ett stort steg hän mot problemets lösning skall tagas genom den förebådade intensifieringen av den offentliga arbetsförmedlingen, och förklarar till sist, att enligt föreningens mening föreligger ej nu skäl att besluta om en utredning i motionens syfte.

Statstjänarkartellen förklarar, att det finns grund att antaga att efter det pågående kriget kommer en ekonomisk lågkonjunktur med produktionsinskränkning och driftinställelse — då blir problemet ej hur de partiellt arbetsföras arbetskraft skall kunna tillvaratagas, utan vilka åtgärder, som från samhällets sida kunna och böra vidtagas för att bereda arbete och inkomst åt de yngre arbetsföra åldersklasserna. En lösning av de partiellt arbetsföras problem, som ginge ut över de fullt arbetsföra, är ej att rekommendera. — Kartellen uttalar vidare, att den ej kan finna några som helst skäl av motionärerna förebragta för en höjning av de nu gällande pensionsåldrarna för tjänstemän och arbetare i statens tjänst. — Statstjänarkartellen förklarar till sist, att den ej vill motsätta sig en förutsättningslös utredning med anledning av motionen, men att frågan om höjd pensionsålder för de statsanställda icke må ingå i utredningen.

Trafiktjänstemännens Riksförbund anser, att de problem, som i motionen upprullas, äro av komplicerad och i många fall synnerligen ömtålig art och att det är av vikt att vidtagna åtgärder av bestående art icke hänföra sig enbart till ett tillfälligt och övergående behov. Riksförbundet finner den av motionärerna ifrågasatta utredningen motiverad.

Utskottet vill först erinra om att riksdagen genom att godkänna *bankoutskottets utlåtande nr 19* tagit ställning till frågan om höjande av de statsanställdas pensionsålder. — Det synes ej finnas anledning för statsmakterna att nu upptaga frågan om viss fixerad pensionsålder för i enskild tjänst anställda.

Utskottet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att befolkningsutvecklingen i vårt land i en snar framtid kommer att nödvändiggöra utnyttjandet av hela nationens arbetskraft. Om så ej sker, föreligger risken dels att försörjningsbördan för de mest arbetseffektiva åldersklasserna blir alltför tung, dels att den sociala standarden sänkes.

Utskottet finner det angeläget att framhålla, att starka sociala och humanitära skäl tala för åtgärder för de partiellt arbetsföras inlemmande i det produktiva livet. Det rör sig ju om frågan att bereda arbets- och förvärvsmöjligheter åt en stor grupp människor.

Utskottet föreställer sig, att man genom intensifiering av den offentliga arbetsförmedlingen, genom utbyggande av pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet, genom åtgärder för omskolning av viss arbetskraft skall kunna

nå vissa goda resultat i av motionärerna avsedd riktning. Utskottet ifrågasätter ock, om ej särskilda åtgärder för att skapa nya arbetstillfällen för den ej fullvärdiga arbetskraften måste vidtagas.

Utskottet erinrar till sist därom, att av verkställda utredningar framgår, att till vårt lands fattigvårdsklientel hör en stor skara partiellt arbetsföra. Det är uppenbart, att i samma mån som dessas arbetskraft kan utnyttjas, kommer samhällets fattigvårdstunga att lindras.

På grund av vad ovan framhållits får utskottet hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande de praktiska åtgärder, som äro ägnade att i framtiden tillgodogöra samhället och det produktiva livet de partiellt arbetsföras arbetskraft.

Stockholm den 25 april 1940.

Å utskottets vägnar:

CARL HOPPE.

Närvarande: herrar Hoppe, Karlsson i Granebo, Persson i Vinberg*, Gustafsson i Bogla, Hansson i Hönö, Fredberg, fru Humla, herrar Nilson i Eskilstuna, Hermansson i Kvist-ljungby och Andersson i Backa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.